

Itä-Savo 30.3. 2025

Riitta-Leena Lempinen- Vesa

Pihlajaveden saarilla virtasi elämä vahvana – Tuore kirja Säämingin saaristolaiselämästä kertoo vähän tunnetusta maailmasta



Kun linja-autoliikenne saariin alkoi, olivat lossit vielä pieniä. Matkustajat käskettiin pois bussista lossimatkan ajaksi, jottei kävisi niin, että bussi kaatuu veteen täynnä matkustajia. Riihisaari - Savonlinnan museo

Sääminki-seura julkaisi kirjan, jossa yhdistyvät saaristolaisten muistot, tutkittu tieto ja vanhat valokuvat. Kirjan nettiversion saa käyttöön ilmaiseksi.

Millaista on ollut elämä Säämingin saaristossa, ja millaista se on nyt? Keitä siellä on asunut, mitä he ovat miettineet?

Mikä oikein oli Sääminki?

Muun muassa kaikesta tästä kertoo Sääminki-seura ry:n tuore kirja *Saaristo Saimaan keskellä – Pihlajavedellä ennen ja nyt*. Kirja käy läpi saaristolaiselämää kivilaudelta nykypäivään.

Kirjan ovat kirjoittaneet **Sanna Melin**, **Anne-Mari Behm** ja **Tapani Innanen**, joilla kullakin on ollut oma tehtävänsä: alueen historia, kerätyt tarinat ja valokuva-aineisto.

Kirjan pääpaino on ajassa Saimaan kanavan avautumisesta 1856 nykypäivään. Tänä ajanjaksona on saaristoelämä muuttunut rajusti.

Poika lähtee kalastamaan 1960–70-luvulla. Savonlinnan museon kokoelmat.



Kirja keskittyy Pihlajaveden välisaaristoon, mutta mukaan ovat päässet myös Partalansaari ja saaristomaiset manneralueet, kuten Kiviapaja, Vuoriniemi ja Haukiveden Oravi.

Kun Suomessa puhutaan saaristolaisista, ajatellaan usein meren saaria. Kuitenkin suurin osa Suomen saarista on järvissä. Savonlinnan alueella on 5 919 saarta, joista tällä hetkellä 16 on asuttuja.

Aluksi kirja esittelee asutut saaret, joista kerrotaan: Ahvionsaari, Kokonsaari, Kongonsaari, Laukansaari, Partalansaari, Pietolansaari, Ritosaaari, Saukonsaari, Tuohisaari ja muista poikkeava Linnansaari, luonnonsuojelualue, jossa on vanha, saumaton museotorppa.

Kirjaa selatessa avautuu vahva ja elävä maailma: on tansseja, seuroja, kinkereitä, nuorisoseurantalojen iloja, koulumatkoja veden yli, kalastusta, työntekoa, rakentamista, lasten muistoja, häitä, hiihtokilpailuja ja jopa presidentti **Kekkosen** vierailu. Sähköttä pärjättiin pitkään.

Muistelut pursuvat hienoja tarinoita, kuten muisto siitä, kuinka rospuuttoaikana vedettiin sairas tyttö veneellä läpi upottavan jään kuumesairaalaan tai siitä, kuinka koulutielle laitettiin lapselle uimakellukkeet selkään, jos vaikka koulumatkalla jää pettäisi.



Saaristo keskellä Saimaata -kirjan tekijät: Anne-Mari Behm, Sanna Melin ja Tapani Innanen. Riitta-Leena Lempinen

Kirja hyödyntää saaristolaisten tarinoita ja muisteluita, joita on kerätty 70-luvulta saakka. Tampereen yliopisto haastatteli alueen asukkaita jo 1975, Riihisaaren museo on kerännyt tietoa useitakin kertoja, viimeksi 2022–2023, ja Sääminki-seura itse keräsi Vesj'kansa-haastatteluaineistoa 2019–2020.

”Maaseutu on autioitunut kaikkialla Suomessa, mutta sisävesisaaristossa hitaammin kuin mantereella.”

Tieteellisestä tiedosta – koko alueen, viljelyskulttuurin, vesiliikenteen, asutuksen, kalastuksen historiasta – syntyy runko, jota elämänmakuiset, murteella kirjoitetut muistelut värittävät.

Säämingin alueen saaristossa on ollut asutusta jo kivikaudella. Kivikautinen asuinpaikka on usein samassa paikassa kuin nykyinen retkisatama. Kalliomaalauksia on löytynyt muun muassa Ikoinniemieltä ja Saunasaarelta.

Säämingin pitäjä perustettiin 1500-luvun alussa Pihlaja- ja Haukiveden alueelle. Vesi oli elintärkeä reitti, joka pitkin pääsi helposti paikasta toiseen, kesällä veneellä, talvella jäitä pitkin. Vesi yhdisti sääminkiläiset pieneen Nyslott-taajamaankin, samoin kirkkoon, joka sijaitsi nykyisen Kirkkoniemen tapulin paikkeilla.

Idän ja lännen rajat on piirretty moneen kertaan tämän saarten täplittämän vesialueen läpi, mutta käytännössä asukkaat ovat ylittäneet vesistöjä rajalinjoista piittaamatta.



Kirkkoveeneet olivat saaristolaisten julkista liikennettä ennen höyrylaiva-aikaa. Kun tapahtui tärkeitä, tultiin paikalle kylien yhteisillä kirkkoveeneillä. MUSEOVIRASTO, KANSATIETEEN KUVAKOKOELMA

Kirja keskittyy faktoihin, tarinoin ja kuvin erityisesti saaristoelämään 1850-luvulta nykypäivään. Kuvat ovat peräisin niin Riihisaaren museon arkistoissa kuin yksityisten kokoelmista. Vanhimmat näyttävät kirkkoveneiden kokoontumisen, uusimmissa eletään nykyaikaa, jossa kyläkouluista on tullut yhteisiä kokoontumispaikkoja.

Moni kuva herättää nostalgisia muistoja 50- ja 60-luvuilta, mustavalkokuvat vievät vielä kauemmaksi.

Kirja etenee aihepiireittäin, esimerkiksi Kylät, talot ja pihapiirit, Laivakyytien aika, Vesiliikenteestä autoliikenteeseen, Talvitiet ennen ja nyt, Rospuutto eli kelirikko ja Hevosmiesten kertomuksia.

Tiesittekö esimerkiksi, että kirkko- tai pitäjänvenejärjestelmän pohja luotiin jo keskiajalla, jolloin kruunu velvoitti pitämään yllä matkaveneitä? 1600-luvulla kirkkoveneitä alkoi vaatia kirkko, ja vuosisatainen perinne jatkui aina höyrylaivojen aikaan 1800-luvun lopulla. Kirkkoveneet olivat julkista liikennettä.

Jännää tietoa sekin, että ennen lautta- ja lossiaikaa hevosia saatettiin viedä saaresta toiseen kahdella veneellä. Kun bussiliikenne alkoi, meni bussi pienellä lossilla saariin. Koska lossi oli heiveröinen, matkustajien piti tulla ulos bussista matkan ajaksi, varmuuden vuoksi.

Kievari-sana kuulostaa iänikuiselta, mutta kievarit tarjosivat ruokaa ja majoitusta saarista kaupunkiin matkaaville 1400-luvulta vuoteen 1955 saakka, jolloin kievarilaitos lakkautettiin. Esimerkiksi Kokonsaassa oli kestikievari 1920-luvulle saakka.

Kirja kertoo myös sota-ajasta saaristosta. Oli siviilien evakuointia, sotavankien käyttöä apulaisina ja Salpalinjan rakennustöitä.



Ara laiturissa joskus 70-luvulla. SAVONLINNAN MUSEON KOKOELMAT

Vapaa-ajan rakentaminen alkoi saaristossa 1800-luvun lopulla. Maalaisilla ei juuri vapaa-aikaa ollut, mutta kaupungin palkkatyötä tekevät saivat loman ja vapaat sunnuntait. Aluksi hienoja huviloita nousi laivareitin varrelle, myöhemmin keskiluokka alkoi rakentaa mökkejä.

Sääminkiläiset eivät perinteisesti rakentaneet rannalle, vaan saarten keskelle, korkeille paikoille. Siellä olivat myös saunat. Vasta 1940-luvulla kesäasukkaiden rantasaunat saivat myös saaristossa elävät kokeilemaan, miltä tuntuisi sauna rannassa.

Säämingin saarissa suvut pysyivät sijoillaan vuosisatoja. Saarissa on ensin kaskettu, sitten viljelty maata satoja vuosia metsästyksen ja kalastuksen rinnalla. Seuraavassa vaiheessa alettiin myydä puuta, ja juuri metsätyöt ovatkin olleet tärkeä työllistäjä saaristolaisille. Vaikka saarissa elettiin pitkään lähes täysin omavaraistaloudessa, tarvittiin toki rahaakin.

Kirjan tekijät löysivät mielenkiintoisen ilmiön: maaseutu on autioitunut kaikkialla Suomessa, mutta sisävesisaaristossa hitaammin kuin mantereella. Sukujen vanhoille maille on haluttu jäädä.

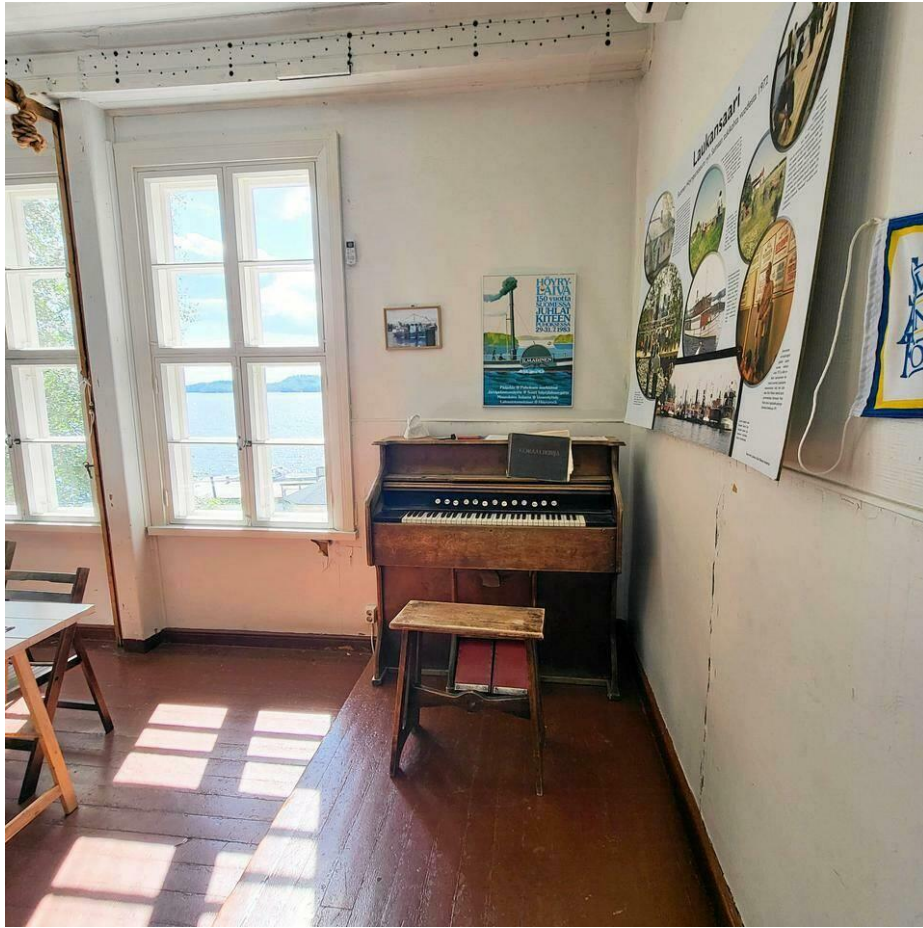
Rohkaiseva tieto sekin, että vaikka saarilla ei enää juurikaan viljellä ja muutkin vanhat elinkeinot ovat kadonneet, on uutta tullut tilalle. Etätyö mahdollistaa sen, että koti voi olla saarella Pihlajavedellä, vaikka työpaikka on muualla.

Vaikka saarista on muutettu pois, on sinne tullut uudenlaisia nuoria lapsiperheitäkin, jotka arvostavat rauhaa, kauniita maisemia ja tilaa. Vanhan maanviljelys- ja kalastusyhteisön tilalle on syntynyt etätöitä tekevien saaristolaisten joukko ja uudenlaista yhteisöllisyyttä.

Etelä-Savossa asuukin yhä saaristoalueilla pysyvästi 20 000 henkeä eli noin 15 prosenttia maakunnan väestöstä.

Muikkua nousee Saimaasta. SAVONLINNAN MUSEON KOKOELMAT





Laukansaaren vanha kansakoulu on yhä olemassa, mutta se on muuttunut kylän yhteiseksi tilaksi. Saaristo ei ole tyhjentynyt, mutta elämä on muuttunut. SAARISTO SAIMAAN KESKELLÄ - KIRJAN KUVITUSTA

Saaristo Saimaan keskellä – Pihlajavedellä ennen ja nyt -kirja on hieno luku- ja katseluelämys. Kuvat ja saaristolaisten aidot kertomukset kertovat yhtä paljon kuin tieto-osuus, jossa on varmasti paljon uutta monelle Savonlinnan alueen asukkaalle. Sääminki ja sen historia sekä saaristolaisuus ovat varmasti monelle hieman hämärän peitossa.

Vesj'kansan oma ääni kuuluu muisteloissa vahvana ja juurevana. Niissä välittyvät tarinat ja tunteet, verevä murre ja elämän suuret ja pienet asiat.

Tämä kirja on kuin puuttuva pala Savonlinna-kuvaa. Jos ei ole tiennyt mitään Säämingin saaristolaisten elämästä, ei ehkä täysin voi ymmärtää Savonlinnaakaan, jonka menneisyydestä ja nykyisyydestä saaristo on suuri osa.

Hieno kirja on helposti kaikkien saavutettavissa: sen voi lukea verkosta tai [kuunnella ääneen luetun version](#). Kirja on ladattavissa [Sääminki-seuran kotisivujen kautta](#).

Saaristo Saimaan keskellä – Pihlajavedellä ennen ja nyt

Kirjan tekijät: Sanna Melin, Anne-Mari Behm ja Tapani Innanen.

Äänikirjan lukijat: Jukka Nokelainen ja Salme Kivijärvi.

Kirjan taittaja ja äänittäjä: Timo Tahvanainen.

Kustantaja: Sääminki-seura ry 2025.

Valokuvat mm. Savonlinnan museon ja yksityisten henkilöiden kokoelmista.

Kirjassa paljon vesj'kansan eli saariston asukkaiden kertomuksia, joita on tallennettu mm. Vesj'kansa-hankkeessa ja Savonlinnan museon perinteenkeräyksissä.

Kirjan on saatavilla ilmaiseksi osoitteessa saaminkiseura.fi.

Sen voi lukea tai kuunnella, varsinaista paperikirjaa ei vielä ole.